

منشور اخلاق پژوهش، نظامنامه یا تعهدنامه‌ای است که حدود اخلاقی اجزای پژوهش را ترسیم می‌کند. اصولاً رعایت اخلاق پژوهش تنها به پژوهشگران بر نمی‌گردد بلکه بخش مهمی از اخلاق پژوهش متوجه سازمان‌های پژوهشی یا متولیان امر پژوهش است که می‌توان از آن به عنوان اصول اخلاقی سازمان‌های پژوهشی یاد کرد. تصمیم‌گیری‌های کلان پژوهشی نقش بسیار مهمی در هدایت پژوهش و پژوهشگران دارد و بی‌تردید ضرورت تدوین اصول اخلاقی سازمان‌های پژوهشی را دوجذدان می‌سازد. بنابراین برخورداری از جامعه سالم پژوهشی مستلزم رعایت اصول اخلاقی پژوهش توسط پژوهشگران از یک سو و سازمان‌های متولی پژوهش از سوی دیگر است. همچنین داشتن علم و آگاهی کافی از اصول و موازین اخلاق پژوهش موجب پیشگیری از بروز بسیاری از اتفاقات و تخلفات آگاهانه یا ناآگاهانه در حوزه پژوهش خواهد شد. مجموعه حاضر با هدف پیشگیری از بروز تخلفات پژوهشی آگاهانه یا ناآگاهانه تهیه و تدوین گردید. این مجموعه دارای دو بخش شامل منشور اخلاق پژوهش و موازین اخلاق پژوهش است که منشور اخلاق پژوهش، مهمترین ضوابط کلی اخلاق پژوهشی را عرضه می‌دارد و موازین اخلاق پژوهش نیز موازین اصلی را که دانستن آنها برای پژوهشگران الزامی است تقدیم نموده است. امید است پژوهشگران محترم با مطالعه این مجموعه در اجرای دقیق و عالمانه اجزای آن و نیز ترویج اخلاق پژوهش و ترغیب هموعان اهتمام ورزند و در اعتلای نظام اخلاقی پژوهش در کشور بکوشند.

ماده اول: صلاحیت تخصصی

پژوهشگر باید دارای تخصصی روز آمد در موضوع پژوهش و سنخیت آن با رشته‌های علمی و آشنایی با روش متناسب با موضوع و کاربرد آن در مراحل مختلف پژوهش باشد.

ماده دوم: انتخاب موضوع پژوهش

۱-۲- اصالت، اعتبار علمی و ارزشمندی موضوع پژوهش: که موضوع آن اصیل و دارای اعتبار علمی باشد و به تولید دانش جدید و یا به‌سازی زندگی بشر منتهی شود.

۲-۲- استفاده بهینه از منابع: موضوع پژوهش با توجه به محدودیت منابع مالی، زمان و نیروی انسانی به گونه‌ای انتخاب گردد که ضمن تحقق منافع ملی کشور در فهرست اولویت‌های پژوهشی نیز باشد.

ماده سوم: ویژگی‌های فردی پژوهشگر

۱-۳- صداقت، بی‌طرفی، امانت‌داری، شهامت و پایبندی به جستجوی حقیقت، مشورت، نقدپذیری و رهیافت نقادانه: پژوهشگر موظف است از کارها و نظرات دیگران استفاده نماید و خود محوری پرهیز کند. ضمن ارج نهادن به نقدها از غرور و نابود باری دوری نماید.

۲-۳- پایبندی به عنصر زمان (موعد مقرر) و دقت در تدوین گزارش پژوهش: نگارش پژوهش به گونه‌ای نباشد که کسی یا گروهی محتمل آسیب یا ضرری شود و از میدان بیرون رود. جنسیت، سن، نژاد، مذهب یا تمایلات سیاسی بر نحوه نگارش تاثیر نداشته باشد. گزارش پژوهش، حاوی نگرش، پردازش، استدلال، استنتاج و دست‌آورد یا اندیشه‌های نو باشد و از بازنویسی گفته‌های دیگران، بازی با الفاظ، زیاده‌نویسی، کلی‌گویی، جزم‌اندیشی و مصرف‌گرایی پرهیز شود.

ماده چهارم: تعهد و مسئولیت نسبت به ذینفعان

۱-۴ رعایت منافع ذینفعان در تمام مراحل پژوهش: پژوهشگر مجاز نیست برای خدمات یک طرح واحد، از دو منبع اعتبار مالی بگیرد، مگر بر حسب اطلاع و توافق آن دو منبع.

۲-۴- اعلان مرکز پژوهش انجام شده: مقالات مستخرج از پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد، دکتری و طرح‌های پژوهشی، متعلق به دانشگاهی است که پایان‌نامه یا طرح پژوهشی در آنجا تدوین و انجام شده است. بنابر این کلیه مقالات مستخرج از این پایان‌نامه‌ها و طرح‌ها باید با نام دانشگاه علوم و فنون دریایی خرمشهر انتشار یابند.

تبصره ۱- حقوق مادی و معنوی پایان‌نامه‌های تحصیلات تکمیلی مصوب دانشگاه، متعلق به دانشگاه است و هرگونه بهره‌برداری از آن باید با ذکر نام دانشگاه و رعایت آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های مصوب دانشگاه باشد.

تبصره ۲- در صورتی که مقاله حاصل از پایان‌نامه دانشجو نباشد، دانشجو به هیچ عنوان حق استفاده از آدرس دانشگاه را نخواهد داشت.

تبصره ۳- فقط آندسته از مقالات حاصل از فعالیت‌های پژوهشی می‌توانند با آدرس دهی دانشگاه به چاپ برسند که عضو هیات علمی پیش از آن مجوز آن فعالیت پژوهشی را از شورایی پژوهشی دانشگاه دریافت نموده باشد.

ماده پنجم: حقوق آزمودنی‌ها

۱-۵- پژوهشگر موظف است معرفی مناسب به آزمودنی، روشن‌گری آغازین، رضایت آگاهانه و آزادانه، حفظ حریم خصوصی افراد، رازداری و ناشناخته ماندن آزمودنی‌ها در پژوهش، حفاظت اشیاء، اسناد و مدارک، آثار باستانی و محلی، وضوح نحوه رعایت مسائل اخلاقی، سلامت، ایمنی و آسایش آزمودنی‌های پژوهش را رعایت نماید.

۲-۵- حیوانات: حیوانات باید در شرایطی قابل نگهداری شوند و انواع نیازهایشان اعم از غذا، آب، خواب و ... تامین گردد. پژوهشگر مجاز نیست، حیوانات را تحت فشار، درد، استرس و آسیب زیاد قرار دهد.

۳-۵- گیاهان: پژوهشگر مجاز نیست در حین پژوهش صدمه‌ای به گیاهان - خواه در روند پژوهش باشد و خواه نباشد - وارد نماید. بدیهی است هرگونه مداخله‌ای در حیات گیاه باید با دلایل قانع‌کننده و توجه به پیامدهای آن برای جامعه‌ی بشری، صورت پذیرد. پژوهشگر موظف است از خط‌مشی‌های سیاسی و اجتماعی - ملی و بین‌المللی - و ضوابط و استانداردهای ارائه شده برای حفظ محیط‌زیست آگاه باشد و آنها را رعایت نماید.

ماده ششم: رفتارهای سوء پژوهشی

۱-۶- جعل داده‌ها: عبارت است از گزارش مطالب غیر واقعی و ارائه‌ی داده‌ها یا نتیجه‌های ساختگی به عنوان نتیجه‌های آزمایشگاهی، مطالعات تجربی و یا یافته‌های شخصی.

۲-۶- تحریف داده‌ها: منظور آن است که ثبت و ارائه‌ی نتیجه‌های پژوهشی به نحوی باشد که مواد پژوهش، وسیله‌ها و ابزار یا فرایند جمع‌آوری داده‌ها دستکاری شود، یا داده‌ای حذف یا تغییر یابد و نتیجه‌ی پژوهش در راستای اهداف خاص دنبال شود.

۳-۶- سرقت علمی: شامل اقتباس نزدیک افکار و الفاظ نویسنده دیگر، تناظر یک به یک در بیان اندیشه‌ها و شباهت‌های ساختاری در نوشتار یا انتساب ایده‌ها، فرآیندها، نتیجه‌ها یا کلمه‌های دیگران به خود، بدون ارجاع مناسب است.

۴-۶- اجاره‌ی علمی: پژوهشگری به جای آنکه خود به انجام پژوهش بپردازد، افرادی را برای این منظور بکار گیرد و خودش در فعالیت پژوهشی چندان تلاش نکند، سپس بعد از تحویل کار، با دخل و تصرف اندکی در پژوهش صورت گرفته، آن را به نام خود منتشر نماید.

۵-۶- تعارض منافع: مجموعه شرایطی که در آن تصمیم حرفه‌ای در مورد یک هدف اولیه (تعهد اصلی پژوهشگر به آزمودنی‌ها) تحت‌تأثیر یک منفعت ثانویه (مالی، اعتبار فردی، اعتبار دانشگاهی، شهرت ...) قرار می‌گیرد. نویسنده مقاله باید منافع هم‌هی ذینفعان را به‌عنوان معتمدان آنها در نظر گیرد و هرگونه تعارض منافع را که از نگاه ذینفعان مختلف پوشیده است، در متن یا ذیل مقاله، به‌طور شفاف اعلام نماید.

ماده هفتم: استناد

۱-۷- ارجاع و استناد به منابع مورد استفاده: پژوهشگر موظف است در صورت استفاده‌ی مستقیم یا غیر مستقیم از آثار دیگران به آنها استناد نماید.

۲-۷- بازگفت و بازنویسی: پژوهشگر موظف است زمانی که اطلاعاتی را از منبعی همراه با حفظ معنی اصلی متن و منظور نویسنده، با استفاده از واژه‌های خود، نقل می‌کند، به منبع اصلی آن، ارجاع دهد.

۳-۷- استناد در اسناد باید به منابع معتبر باشد.

۴-۷- ارجاع و استناد مطابق با استانداردهای بین‌المللی باشد.

فصل هشتم: مالکیت معنوی و مسئولیت پژوهش انجام شده

۸-۱- شرایط نویسنده‌ی پژوهش: شخصی نویسنده (یا یکی از نویسندگان) پژوهش (طرح پژوهشی، مقاله، کتاب و...) خواهد بود که دست کم مشمول یکی از موارد زیر باشد:

الف- سهم قابل توجهی در ارائه‌ی ایده‌ی پژوهشی یا طراحی مطالعه، جمع‌آوری داده‌ها تحلیل و تفسیر داشته‌باشد.

ب- در نوشتن پیش‌نویس مقاله و اصل آن، یا مرور نقادانه‌ی آن، که منجر به اصلاح محتوای علمی مقاله می‌گردد، نقش داشته‌باشد.

ح- مقاله‌ی نهایی را مطالعه و تایید کرده باشد.

د- فردی که بیشترین سهم را در انجام پژوهش داشته است نویسنده‌ی اول خواهد بود.

و- نام تمامی اشخاصی که معیارهای نویسندگی مقاله را دارند باید به عنوان نویسنده، در بخش نویسندگان مقاله آورده شود، حتی اگر همکاری آنها با آن مرکز یا تیم پژوهشی، به هر علتی قطع شده باشد.

ی- از تعیین مولف افتخاری و حذف مولف حقیقی یا افرادی که نقش به‌سزایی در جنبه‌های علمی پژوهش داشته‌اند باید خودداری شود.

۸-۲- مسئولیت نویسندگان مقاله درباره‌ی محتوای مقاله: تمامی نویسندگان باید مسئولیت محتوای مقاله درباره‌ی نکات زیر را بپذیرند.

۸-۳- وظایف نویسنده مسئول نویسنده مسئول: نویسنده مسئول کسی است که مسئولیت گروه پژوهشی و صحت کل پژوهش را می‌پذیرد و همچنین، از سوی سایر نویسندگان، مسئولیت مکاتبات و پاسخ‌گویی به ابهامات و ایرادات مطرح شده در مورد مقاله، و انتقال نظرات و مکاتبات مهم به سایر نویسندگان و تنظیم روابط بین آنها را برعهده می‌گیرد.

۸-۴- سپاسگزاری: کسی که به چند سوال تخصصی پژوهشگر پاسخ داده است نباید انتظار داشته باشد جز نویسندگان باشد، بلکه باید از او سپاسگزاری شود.

۸-۵- در مقالات مستخرج از پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و دکتری، به ترتیب، اسم دانشجو، استادان راهنما و استادان مشاور آورده می‌شود. استاد راهنما باید نویسنده مسئول مکاتبات مقاله باشد که کلیه مکاتبات مقاله از طریق وی صورت می‌گیرد و پس از اتمام فرآیند داوری، دانشجو بر اساس نظر استاد راهنما به اصلاح مقاله پردازد.

تبصره ۱- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان‌نامه/رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجامع علمی باید به نام دانشگاه بوده و استاد راهنما مسئول مکاتبات مقاله باشد.

تبصره ۲- ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارائه در جشنواره‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان‌نامه/رساله و تمامی طرح‌های تحقیقاتی دانشگاه باید با هماهنگی استاد راهنما یا مجری طرح از طریق حوزه پژوهشی دانشگاه انجام گیرد.

تبصره ۳- دانشجویان ملزم هستند که مقاله خود را با اطلاع و زیر نظر استاد راهنما و بر اساس دستورالعمل مجله علمی-پژوهشی و یا همایش مورد نظر تهیه نموده و جهت ارسال به مجله و یا همایش مقاله و فایل مربوطه را به استاد راهنما تحویل دهند.

تبصره ۴- اضافه کردن اسامی افراد دیگر خارج از تیم پایان‌نامه باید به تایید گروه و دانشکده ذیربط و شورای پژوهشی دانشگاه برسد.

تبصره ۵- استاد راهنما یا سرپرست پژوهش در هر شرایطی باید پاسخگویی درستی و نادرستی مندرجات پژوهش باشد. خواه مستقیماً در پژوهش مشارکت داشته باشد و خواه به دلایلی قادر به نظارت دقیق بر پژوهش و انتشار نتایج آن نبوده باشد.

تبصره ۶- در صورتی که دانشجو پس از پایان تحصیل خود و بر اساس یافته‌های پایان‌نامه اقدام به نگارش مقاله نماید، رعایت کلیه موارد فوق الزامی است. همچنین برای آدرس نگارنده باید عنوان «دانش آموخته دانشگاه علوم و فنون دریایی خرمشهر» ذکر گردد. در صورت عدم رعایت هر یک از موارد این دستورالعمل مراتب از نظر حقوقی قابل پیگیری است.

تبصره ۷- اگر پژوهشگر بدون هیچ تلاشی برای اطلاع‌رسانی به استاد راهنما یا سرپرست گروه پژوهشی مطلبی را به نام او منتشر کند تمام مسئولیت بر دوش پژوهشگر است و پس از آن استاد راهنما یا سرپرست گروه پژوهشی، باید ضمن اقدام قانونی، در اسرع وقت اطلاع‌رسانی نماید.

تبصره ۸- دانشجو در هیچ شرایطی مجاز به چاپ مقاله‌ای نیست که در آن نام استادان راهنما و مشاور حذف شده باشد. در غیر اینصورت مراتب از نظر حقوقی توسط معاونت پژوهشی قابل پیگیری حقوقی است.

ماده نهم: ضوابط و انتشار

۹-۱- تدوین و نشر نتایج: پژوهشگر موظف است در تمام مراحل انجام پژوهش، یافته‌های پژوهش و روش‌های به کار گرفته شده برای گردآوری و تحلیل آنها را به نحو روشن و شفاف، ساده، معنی‌دار و قابل استفاده‌ی دیگران تدوین کند و انتشار دهد.

۹-۲- ارسال موازی: ارسال همزمان یک مقاله، جهت بررسی و چاپ در دو یا چند مجله‌ی چاپی یا الکترونیکی مجاز نمی‌باشد.

۹-۳- ارسال مجدد: ارسال مجدد یک مقاله‌ی چاپ شده در نشریه‌ی چاپی یا الکترونیکی به یک مجله‌ی دیگر جهت بررسی و چاپ غیر مجاز است.

۹-۴- انتشار همپوشان: پژوهشگر مجاز نیست، داده‌های مقاله‌ی پیشین خود را با اندکی تغییر در متن، در مقاله‌ای با عنوان جدید به چاپ رساند.

۹-۵- انتشار تکه‌ای: در صورتی که نتایج پژوهش در یک مقاله به صورت یکپارچه قابل انتشار باشد، پژوهشگر مجاز نیست آن نتایج را در چند بخش جداگانه و در چند مقاله مستقل به چاپ برساند.

تبصره ۱- چنانچه نتایج یک پژوهش به صورت خلاصه در مجموعه مقالات یک کنفرانس علمی به چاپ رسیده باشد، ارسال آن، جهت بررسی و چاپ به صورت کامل در یک مجله، بلامانع است.

تبصره ۲- انتشار کتاب حاصل از نتایج پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرح‌های تحقیقاتی دانشگاه باید با مجوز کتبی صادره از طریق حوزه پژوهشی دانشگاه و بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب انجام شود.

تبصره ۳- کلیه مقاله‌ها باید با نام «دانشگاه علوم و فنون دریایی خرمشهر» ارائه شوند. در صورت ارسال مقاله برای مجله‌ای با زبان رسمی غیرفارسی، نام دانشگاه به صورت «Khorramshahr University of Marine Science and Technology» نگاشته شود. در صورتی که نام دانشگاه به غیر از این صورت نگاشته شده باشد، در محاسبه امتیازات پژوهشی در نظر گرفته نخواهد شد.

ماده دهم: هرگونه تخلف از اجرای موارد فوق، موجب عدم تخصیص امتیاز پژوهشی مقاله مورد نظر به فرد متخلف خواهد گردید.

ماده یازدهم: نظارت بر حسن اجرای این آیین‌نامه بر عهده معاونت پژوهشی و فناوری دانشگاه می‌باشد. مواردی که در این آیین‌نامه پیش‌بینی شده پس از تصویب در شورای پژوهشی دانشگاه قابل اجرا است. در مواردی که آیین‌نامه مسکوت است با تصویب شورای پژوهشی دانشگاه اعلام نظر خواهد شد.

این دستورالعمل در ۱۱ ماده، در جلسه مورخ ۹۱/۴/۱۸ به تصویب شورای پژوهشی دانشگاه و در تاریخ ۹۱/۶/۱۵ به تصویب هیات رئیسه دانشگاه رسید و از آن تاریخ قابل اجرا می‌باشد.